Innspill– planprogram kommunedelplan helse, omsorg og velferd

En oppdatert kommunedelplan som skal skissere de strategiske grepene for å møte de utfordringene som Sortland kommunen står overfor er viktig og det er flott at dette arbeidet prioriteres i Sortland.

Jeg synes det er et hovedtema som mangler og kommer med følgende innspill:

Tema Helsefremmende og forebyggende satsning

De store ikke-smittsomme sykdommene – som hjerte- og karsykdommer, kreft, diabetes, kols og demens – er de viktigste årsakene til sykdom i Norge. Mange av disse sykdommene kan knyttes til kjente risikofaktorer: røyking, usunt kosthold, overvekt og fedme, fysisk inaktivitet og skadelig alkoholbruk, i tillegg til miljøfaktorer som luftforurensning. I Sortland vet vi at de store årsakene til frafall i arbeidslivet(sykemeldinger) er muskel- og skjelettplager og psykiske lidelser.

Vi vet også at Sortland er i Norgestoppen når det gjelder ungdommer/unge voksne registrert hos NAV og altså står utenfor skole- og arbeidsliv, og vi vet at vi har mange barn som ikke klarer å gå på barne- og ungdomsskole. Å øke fokus på å forebygge dette vil være svært samfunnsøkonomisk smart for å ruste Sortlandssamfunnet for framtiden.

Forebyggingsprinsippet går ut på å forskyve hele befolkningen til en lavere risikokategori for sykdom/lyte. Ved å gjøre dette får man en mye større effekt enn ved å forskyve individer med høy risiko til en lavere risikokategori. Dette betyr at det mest effektive og samfunnsøkonomisk smarte prinsippet er å forebygge tidlig og bredt med tiltak for hele befolkningen.

Ønsket er en friskere og sunnere befolkning som tar gode valg for eget liv. Og da trengs tjenester med fokus på forebygging, helsefremming og livskvalitet.

Ser i planprogrammet at helsefremming og forebygging er nevnt under punkt 3 med strategier og under problemstillingene i punkt 4, men savner dette mer spesifisert som eget tema også for å tydeliggjøre viktigheten ved dette.

I listen over funksjoner, råd og utvalg som skal medvirke savner jeg barn og unges representant i plansaker.

Helsefremmende arbeid er tiltak som tar sikte på å bedre livskvalitet, trivsel og muligheter til å mestre de utfordringer og belastninger folk utsettes for, samt å redusere sannsynligheten for utvikling av risikofaktorer for sykdom. Forebygging er å gjøre noe for å unngå uønsket utvikling. Tidlig innsats handler om å ta tak i situasjonen for den enkelte når behov avdekkes, og gjøre en innsats sammen med innbyggeren. Tidlig innsats skal være et bærende prinsipp i tilnærmingen og oppbyggingen av tjenestetilbudene. Forebygging bidrar til å skape god livskvalitet for pasienter og

brukere, og vil over tid være en effektiv måte å redusere behovet for helsetjenester, og spesielt pleie- og omsorgstjenester.

Oppsummert vil et eget tema på helsefremming og forebygging være til hjelp for alle aldersgrupper i Sortland, og forebyggingsprinippet skissert i avsnitt 3 må legges til grunn. Ved å sette hovedfokus på barn og unge vil vi kunne gjøre de neste generasjonene robuste slik at de unngår flere utfordringer og sykdomsbyrden som vi ser barn, unge og de unge voksne sliter med i dag. Vi vil ruste de til å fullføre utdanning, ta del i yrkeslivet og selv legge selv grunnlaget for en friskere alderdom. Og på den måten vil Sortlandsamfunnet forhåpentligvis kunne møte den mye omtalte eldrebølgen på en mye bedre måte- vi møter morgendagens utfordringer ved å ta helsefremmende og forebyggende satsning inn som eget tema i kommunedelplanen

Det er en klart økende trend med barn og unge med behov for helse- og omsorgstjenester. Dette kan være tverrfaglige og utfordrende behov, som berører ikke bare det aktuelle barnet men hele familien. Hvis man setter inn forebyggende tiltak tidlig vil man ved hjelp av forebyggingsprinsippet kunne snu denne trenden. Men før man kommer i gang med forsterket fokus på forebyggingsprinsippet vil det være et økende behov for helse- og omsorgstjenester til denne gruppen, og er for så vidt også et viktig tema for kommunen i årene fremover som også burde omtales i planen.

Mette Røkenes, spesialist i samfunnsmedisin

Sortland 10.04.2026